

Jeolojiden :

(1933 de) Arzın tûli

(Bir Amerikan risalesinden)

Ahmed Rasim Barkınay

Cenubî Atlantik okanının karşılıklı sahillerini gösteren bir harıayı muayene eden bir kimsenin, nazarı dikkatine, buradaki sahil hatlarının şekil itibarile birbirine benze-yişleri ilişir.

Cenubî Amerikanın şark sahili üzerindeki her bir azamî oygu, Afrikanın garp sahili üzerinde hemen hemen mütena-ziren bir yümruya karşıdır; ve bilakis. Şayet bir kimse bir eline bir pergel alupda bir arz küresi üzerinde bir mesaha yapacak olursa, bu ebadın hemen birbirile tevafuk ettiğine şahit olur.

Bu tabii hadisenin tahayyülü ile ortaya, arz kısrının tabiatı, ve berrî kütlelerin harekât veya sürüklenmesi hakkın-da yeni bir kıyas ve tasavvur çıkmış oldu, ve “ kıtaların yerlerini değıştirmesi „ nazariyesi, ve yahut bazan “ yer de-ğıştirme nazariyesi „ denilen yeni bir nazariye intişar etti.

Birçok fennî nazariyeler fevkinde olarak, bu nazariyenin en büyük faydası, sıhhatli astronomik tayınler ile, bunun doğrudan doğruya hallinin imkân dahilinde bulunmasıdır.

Bu nazariye-yi tecrübe için, Arsiulusal bir muvafakat ile 1926 senesinde (Tıl tefavüt) leri bir ande tayin edilmek suretile, bir cihanşumul istasyon şebekesi kurulmuşdu. Aynı şebeke üzerinde, 1933 senesinde dahi tekrar rasadat yapıldı.

Amerika (sahil ve jeodetik mesaha) idaresi marifetile rasadâtı yapılan bu şebekenin Ana - Proje istasyonu, (Hawaiiia) adasının (Honolulu) kasabasını (7) mil keşşilemesinde bir noktada müesses olan (Niu) istasyonu idi. Bu istasyonda yapılan rasadların ilk takımı, Yüzbaşı (E. J. Brown) tarafından 1926 senesi birinci ve ikinci teşrininde yapılmışdı. İkinci takımı ise, yüzbaşı (J. P. Lushene) tarafından 1933 senesi birinci ve ikinci Teşrinind yapılmışdı. Alınan netice ise, aşağıda gösterildiği gibi idi:

(Niu) nin tuli : “ Washington D. C. , deki Bahriye Rasad-hanesi garbinde) :

5 saat 22, dakika , 39 531 saniye. (1926) .

5 saat 22, dakika , 39 538 saniye. (1933) .

1933 senesi için gösterilen mikdar iptidâî bir şey olup, dünya şebekesine göre tashih edildiği takdirde, cüzî bir tebeddüle tabi olabilir. 1926 ve 1933 yılları rasadları arasındaki fark yalnız 0.007 saniyedir.

Rasadların muhtemel hatasının, takriben 0 005 saniye olmasından itibaren, (Honolulu) daki rasadhane ile (Washington) daki bahriye rasathanesi arasında yer değiştiren bir sürüklenme bulunmadığı görülmektedir. (Yerini değiştirmeye nazariyesi) taraftarları, ihtimalki her sene için 5 den 10 metreye kadar bir hareket ümit ediyorlardır, lâkin elde edilen retayiç, halin böyle olduğunu göstermemektedir.

Bu maksadla icra edilen rasadlar, (Bamberg) in bozuk bir transit teleskopu, (quarter-meter) , doğru bir saat vazifesini gören yarım saniyeyi gösteren cazibei Arz rakkası ile yapılmışdı. Bu aletlerle elde edilebilen yüksek derececi sihhate dikkat atfetmekde pek enteresandır.